

EUROPOS SĄJUNGOS TEISINGUMO TEISMO PRAKTIKOS APŽVALGA

2013 M. LIEPOS 1 D. – 2013 M. RUGPJŪČIO 31 D.

**APŽVALGĄ PARENGĖ: LIETUVOS VYRIAUSIOJO ADMINISTRACINIO
TEISMO TEISINĖS ANALIZĖS IR INFORMACIJOS DEPARTAMENTAS**

EUROPOS SAJUNGOS TEISINGUMO TEISMO PRAKTIKOS APŽVALGA

(2013 m. liepos 1 d. – 2013 m. rugpjūčio 31 d.)

APMOKESTINIMAS	2
2013 m. liepos 18 d. prejudicinis sprendimas	2
Dėl apmokestinamojo asmens teisės atskaityti išigyjant turtą, kurį šis priskyrė verslui, bet dalį naudoja privatiems poreikiams tenkinti, sumokėtą PVM.....	3
Dėl apmokestinamojo asmens verslui priskirtų patalpų naudojimo privatiems poreikiams pripažinimo šio turto nuoma.....	3
2013 m. liepos 18 d. prejudicinis sprendimas	4
Dėl apmokestinamojo asmens teisės atskaityti su jam dirbančių asmenų aprūpinimu susijusių prekių ir paslaugų išigijimo PVM, kai jis nėra šių asmenų darbdavys	5
2013 m. liepos 18 d. prejudicinis sprendimas	6
Dėl privalomumo PVM sąskaitoje faktūroje nurodyti unikalius konkrečių tiekiamą prekę identifikuojančius duomenis, kurie suteikiami pagal viešosios teisės normas	7
MUITINĖS VEIKLA	8
2013 m. liepos 11 d. prejudicinis sprendimas	8
Dėl prekių, kurioms buvo taikoma muitinio sandėliavimo procedūra, vagystės, kaip prielaidos paneigti skolos muitinei atsiradimą Muitinės kodekso 206 straipsnio pagrindu	8
KONKURENCIJA	10
2013 m. liepos 18 d. sprendimas	10
Dėl Komisijos sprendimui taikomų iš EŽTK 6 straipsnio kylančių standartų	10
Dėl Reglamento Nr. 1/2003 23 straipsnio prieštaravimo teisėtumo principui	11
2013 m. liepos 18 d. prejudicinis sprendimas	12
Dėl profesinės draugijos pripažinimo įmonių asociacija.....	12
Dėl minimalių paslaugų kainų įtvirtinimo Etikos kodekse.....	12
APLINKA	13
2013 m. liepos 18 d. prejudicinis sprendimas	13
Dėl Direktyvos 2003/4 2 straipsnio 2 dalies antros pastraipos pirmo sakinio aiškinimo	14
EUROPOS SAJUNGOS PILIETYBĖ	15
2013 m. liepos 18 d. prejudicinis sprendimas	15
Dėl asmens integracijos į visuomenę susiejimo su reikalavimu gyventi kilmės valstybėje narėje ne trumpiau kaip trejus metus	16

APMOKESTINIMAS

2013 m. liepos 18 d. prejudicinis sprendimas

sujungtose bylose *État belge prieš Medicom SPRL ir Maison Patrice Alard SPRL*
(C-210/11 ir C-211/11)

Terminai: Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Šeštoji direktyva¹ – 6 straipsnio 2 dalies pirmos pastraipos a punktas ir 13 straipsnio B skirsnio b punktas – Teisė į atskaitą – Juridinių asmenų ilgalaikis turtas, iš dalies suteiktas naudotis jų vadovams privatiems poreikiams patenkinti – Pinigais mokėtino nuomos mokesčio nebuvimas, bet atsižvelgimas į pajamas natūra taikant pajamų mokesťį.

Sąsajos su Teismų procesinių sprendimų administracinėse bylose kategorijų klasifikatoriumi:
9.3. Pridėtinės vertės mokesčiai – 9.3.1. Pridėtinės vertės mokesčio objektas – 9.3.5. Pridėtinės vertės mokesčio atskaita – 9.3.6. Pridėtinės vertės mokesčio mokėtojų prievolės.

Teisingumo Teismas konstatavo:

Pagrindinėse bylose buvo nagrinėjami Belgijos valstybės ir *Medicom SPRL* (toliau – *Medicom*) bei *Maison Patrice Alard SPRL* (toliau – *MPA*) ginčai dėl sumokėto pirkimo pridėtinės vertės mokesčio (toliau – PVM) už nekilnojamąjį turtą, iš dalies naudojamą šių bendrovių vadovų privatiems poreikiams, atskaitos. Nustatyta, kad minėtos bendrovės pasistatė pastatus, kuriuose vykdė savo veiklą ir kuriuose, be

¹ 1977 m. gegužės 17 d. Šeštosios Tarybos direktyva 77/388/EEB dėl valstybių narių apyvartos mokesčių įstatymų derinimo – Bendra pridėtinės vertės mokesčio sistema: vienodas vertinimo pagrindas.

to, gyveno jų vadovai su šeimomis ir nemokėjo nuomos mokesčio. PVM deklaracijose *Medicom* ir *MPA* atskaitė visą PVM, susijusį su šio pastato statybos išlaidomis. Manydamas, kad PVM galėjo būti atskaitytas tik iš dalies, nes dalis pastatų buvo skirta vadovų gyvenamajam būstui, mokesčių administratorius šioms bendrovėms nurodė sumokėti atitinkamo dydžio PVM.

Ginčui dėl tokių mokesčių administratoriaus sprendimų pasiekus kasacinės instancijos teismą, šis nutarė sustabdyti bylų nagrinėjimą ir kreiptis į Teisingumo Teismą su prašymu išaiškinti, ar Šeštosios direktyvos 6 straipsnio 2 dalies pirmos pastraipos a punktą ir 13 straipsnio B skirsnio b punktą reikia aiškinti taip, kad jais draudžiama neapmokestinamosiomis paslaugomis, kaip suprantama pagal šią direktyvą, laikyti juridinio asmens nekilnojamojo turto dalies suteikimą naudoti jo vadovo privatiems poreikiams, jei naudos gavėjams nėra numatyta jokio pinigais mokamo nuomos mokesčio kaip atlygio už šį naudojimąsi, ir ar tai, kad pagal nacionalinės teisės aktus dėl pajamų mokesčio šis naudojimas yra vertinamas kaip pajamos natūra, mokamos už naudos gavėjų vykdomas tarnybinės užduoties ar remiantis jų darbo sutartimis, turi įtakos šiuo atžvilgiu (20 punktas).

Dėl apmokestinamojo asmens teisės atskaityti įsigyjant turta, kurį šis priskyrė verslui, bet dalį naudoja privatiems poreikiams tenkinti, sumokėtą PVM

Šiuo klausimu Teisingumo Teismas priminė, kad iš Šeštosios direktyvos 6 straipsnio 2 dalies pirmos pastraipos a punkto ir 11 straipsnio A skirsnio 1 pastraipos c punkto matyti, kad kai dėl turto, sudarančio verslui skirtą turto dalį, atsiranda teisė į visišką ar dalinę pirkimo PVM atskaitą, jo naudojimas privatiems apmokestinamojo asmens ar jo personalo arba su jo verslu nesusijusiems tikslams yra laikomas už atlygį teikiamomis paslaugomis ir turi būti apmokestinamas remiantis visomis apmokestinamojo asmens išlaidomis, patirtomis teikiant šias paslaugas (23 punktas). Todėl apmokestinamasis asmuo, kuris pasirenka visą pastatą priskirti verslui skirtam turtui ir dalį šio pastato naudoja savo privatiems poreikiams, turi, pirma, teisę atskaityti sumokėtą pirkimo PVM nuo visų šio pastato statybos sąnaudų ir, antra, pareigą mokėti PVM nuo visų išlaidų, patiriamų naudojant minėtą pastatą privatiems tikslams (24 punktas).

Dėl apmokestinamojo asmens verslui priskirtų patalpų naudojimo privatiems poreikiams pripažinimo šio turto nuoma

Kalbėdamas apie Šeštosios direktyvos 6 straipsnio 2 dalies pirmos pastraipos a punkto ir 13 straipsnio B skirsnio b punkto taikymą, kai apmokestinamojo asmens ar jo personalo privatiems poreikiams naudojama pastato, kuris visas sudaro verslui skirtą turto dalį, dalis, Teisingumo Teismas nusprendė, kad šios nuostatos turi būti aiškinamos taip, kad jomis draudžiami nacionalinės teisės aktai, kuriais, nors sandoris neatitinka nekilnojamojo turto nuomos, kaip ji suprantama pagal šio 13 straipsnio B skirsnio b punktą, požymių, juridinio apmokestinamojo asmens pastatyto ar pagal *in rem* teisę valdomo pastato dalies naudojimas privatiems jo darbuotojų poreikiams pagal tą pačią nuostatą laikomas neapmokestinamu paslaugų teikimu, jei šis turtas suteikia teisę į pirkimo mokesčio atskaitą (25 punktas). Todėl tam, kad būtų nekilnojamojo turto nuoma (kaip ji suprantama pagal Šeštosios direktyvos 13 str. B d. b p.), reikia, kad visos sąlygos, apibūdinančios šį sandorį, būtų įgyvendintos, t. y. kad nuomotojas būtų suteikęs nuomininkui teisę naudotis nekilnojamoju turtu kaip savininkui nustatytu laikotarpiu už nuomos mokesčių, jokiam kitam asmeniui negalint pasinaudoti šia teise (26 punktas). Iš tiesų Šeštosios direktyvos 13 straipsnio B skirsnio b punktas yra nuostata, leidžianti nukrypti nuo principo, pagal kurį PVM apmokestinamas kiekvienas apmokestinamojo asmens už atlygį atliktas paslaugos teikimas, todėl aiškintinas siaurai. Neįvykdžius vienos iš pirmesniame punkte nurodytų sąlygų, ši nuostata **negali** būti taikoma pagal analogiją remiantis tuo, kad įmonei priskirto nekilnojamojo turto privatus naudojimas gyvenamajam būstui galutinio vartojimo požiūriu yra labiausiai panašus į nuomą, kaip ji suprantama pagal šią nuostatą (27 punktas).

Konkrečiai kalbėdamas apie sąlygą, susijusią su nuomos mokesčio mokėjimu, Teisingumo teismas pastebėjo, kad tokio mokėjimo nebuvimo negalima kompensuoti tuo, jog taikant pajamų mokesčių šis nekilnojamojo turto, sudarančio verslui skirtą turto dalį, privatus naudojimas laikomas apskaičiuotinomis pajamomis natūra, todėl tam tikra prasme darbo užmokesčio dalimi, kurios jo gavėjas atsisakė už suteikimą naudotis nagrinėjamu nekilnojamoju turtu (28 punktas).

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (šeštoji kolegija) nusprendžia:

1977 m. gegužės 17 d. Šeštosios Tarybos direktyvos 77/388/EEB dėl valstybių narių apyvartos mokesčių įstatymų derinimo – Bendra pridėtinės vertės mokesčio sistema: vienodas vertinimo pagrindas, iš dalies pakeistos 1995 m. balandžio 10 d. Tarybos direktyva 95/7/EB, 6 straipsnio 2 dalies a punktą ir 13 straipsnio B skirsnio b punktą reikia aiškinti taip, kad jais draudžiama neapmokestinamosiomis paslaugomis, kaip suprantama pagal šią direktyvą, laikyti juridinio asmens nekilnojamojo turto dalies suteikimą naudoti jo vadovo privatiems poreikiams, jei naudos gavėjams nėra numatyta jokio pinigais mokamo nuomos mokesčio kaip atlygio už šį naudojimąsi, ir tai, kad pagal nacionalinės teisės aktus dėl pajamų mokesčio šis naudojimas yra vertinamas kaip pajamos natūra, mokamos už naudos gavėjų vykdomas tarnybinės užduotis ar remiantis jų darbo sutartimis, neturi įtakos šiuo atžvilgiu.

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:62011CJ0210:LT:HTML>

2013 m. liepos 18 d. prejudicinis sprendimas

byloje *AES-3C Maritza East 1 EOOD* prieš *Direktor na Direksia „Obzhalvane i upravlenie na izpalnenieto“ pri Tsentralno upravlenie na Natsionalnata agentsia za prihodite, Plovdiv* (C-124/12)

Terminai: Pridėtinės vertės mokestis – Direktyva 2006/112² – 168 straipsnio a punktas ir 176 straipsnis – Teisė į atskaitą – Išlaidos, susijusios su darbuotojams skirtų prekių įsigijimu ir paslaugų teikimu – Darbuotojai, suteikti apmokestinamajam asmeniui, kuris reikalauja teisės į atskaitą, bet įdarbinti kito apmokestinamojo asmens.

Sąsajos su Teismų procesinių sprendimų administracinėse bylose kategorijų klasifikatoriumi:
9.3. Pridėtinės vertės mokestis – 9.3.1. Pridėtinės vertės mokesčio objektas – 9.3.5. Pridėtinės vertės mokesčio atskaita.

Teisingumo Teismas konstatavo:

Pagrindinėje byloje buvo nagrinėjamas ginčas tarp *AES-3C Maritza East 1 EOOD* (toliau – *AES*) ir mokesčių administratoriaus dėl teisės atskaityti pirkimo pridėtinės vertės mokestį (toliau – PVM), sumokėtą už įvairias prekes ir paslaugas, skirtas darbuotojams, kuriais *AES* aprūpino kita bendrovė. Nustatyta, kad *AES* turi ir eksploatuoja elektrinę, kuri yra neapgyvendintoje teritorijoje. Ši bendrovė neturi savo darbuotojų, kad galėtų eksploatuoti elektrinę, o nuomojasi darbuotojų paslaugas visai darbo dienai pagal aprūpinimo darbuotojais sutartį, sudarytą su bendrove *AES Maritza East 1 Services EOOD* (toliau – *AES Services*). Pagal šią sutartį *AES Services* atrenka ir įdarbina *AES* ekonominei veiklai reikalingus darbuotojus. Darbo sutartis su darbuotojais sudaro *AES Services*, kuri ir moka jiems atlyginimą. Minėti darbuotojai vėliau perduodami *AES*. Pagal *AES* ir *AES Services* sutartį pirmoji bendrovė moka antrajai atlygį už aprūpinimą darbuotojais. Šis atlygis apima darbuotojų atlyginimus ir socialinio draudimo įmokas. Darbo aprangą ir asmeninės apsaugos priemones, taip pat darbuotojų vežimo iš elektrinės į namus ir atgal paslaugas suteikia *AES*. Išlaidos, susijusios su šiomis prekėmis ir paslaugomis, nėra įtrauktos į *AES Services* mokamo atlygio sumą. Kai darbuotojas išsiunčiamas į komandiruotę, jo kelionės ir nakvynės išlaidas taip pat tiesiogiai apmoka *AES*.

Nuo 2008 m. rugpjūčio mėn. iki 2010 m. rugsėjo mėn. *AES* iš trečiojo asmens gavo paslaugas, susijusias su vežimu, darbo apranga ir asmeninėmis apsaugos priemonėmis, taip pat paslaugas, susijusias su darbuotojų komandiruočiais. *AES* nusprendė pati užtikrinti transporto paslaugas pagal darbuotojų darbo grafiką atitinkantį tvarkaraštį, kadangi elektrinėje dirbantys asmenys gyveno teritorijoje, kurios nebuvo galima pasiekti viešuoju transportu. Be to, pagal nacionalinių teisės aktų nuostatas *AES* turėjo pareigą suteikti darbo aprangą ir apsaugos priemones elektrinės darbuotojams.

Tačiau mokesčių administratorius nesuteikė *AES* teisės atskaityti pirkimo PVM už vežimo paslaugas, darbo aprangą ir asmeninės apsaugos priemones, taip pat už komandiruočių išlaidas, motyvuodamas tuo, kad gautos prekės ir paslaugos neatlygintinai skirtos *AES Services* darbuotojams, *AES* pagal nacionalinę teisę nebuvo šių asmenų darbdavys.

Ginčui pasiekus teismą, šis nutarė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir kreiptis į Teisingumo Teismą su prašymu išaiškinti, ar Direktyvos 2006/112 168 straipsnio a punktą ir 176 straipsnį reikia aiškinti taip, kad pagal juos draudžiami nacionalinės teisės aktai, pagal kuriuos apmokestinamasis asmuo, patyręs išlaidų, susijusių su jam dirbantiems darbuotojams skirtomis vežimo paslaugomis, darbo apranga,

² 2006 m. lapkričio 28 d. Tarybos direktyva 2006/112/EB dėl pridėtinės vertės mokesčio bendros sistemos

asmeninės apsaugos priemonėmis ir komandiruotėmis, neturi teisės atskaityti PVM nuo šių išlaidų, nes šiais asmenimis jį aprūpino kitas subjektas ir pagal šiuos teisės aktus jie negali būti laikomi apmokestinamojo asmens darbuotojais, nepaisant to, kad šios išlaidos gali būti laikomos turinčiomis tiesioginį ir nedelsiant atsiradusį ryšį su šio apmokestinamojo asmens visos ekonominės veiklos bendromis išlaidomis (24 punktas).

Dėl apmokestinamojo asmens teisės atskaityti su jam dirbančių asmenų aprūpinimu susijusių prekių ir paslaugų įsigijimo PVM, kai jis nėra šių asmenų darbdavys

Šiuo klausimu Teisingumo Teismas pirmiausia priminė, kad atskaitos sistema siekiama visiškai atleisti apmokestinamąjį asmenį nuo bet kokios jo ekonominės veiklos atveju mokėtino ar sumokėto PVM naštos. Bendra PVM sistema taip užtikrinamas bet kokios ekonominės veiklos apmokestinimo neutralumas neatsižvelgiant į jos tikslą ar rezultatą, jeigu pati ši veikla iš esmės apmokestinama PVM (26 punktas). Iš esmės tiesioginio ir nedelsiant atsirandančio ryšio egzistavimas tarp konkretaus pirkimo sandorio ir vieno arba kelių pardavimo sandorių, suteikiančių teisę į atskaitą, yra būtinas, kad apmokestinamajam asmeniui būtų pripažinta teisė į pirkimo PVM atskaitą ir nustatyta tokios teisės apimtis. Teisė į PVM už prekių ar paslaugų įsigijimą suponuoja, kad jų įsigijimo išlaidos sudaro pardavimo sandorių, suteikiančių teisę į atskaitą, kainos sudedamąją dalį (27 punktas). Tačiau, kaip pažymėjo Teisingumo Teismas, teisė į atskaitą taip pat suteikiama apmokestinamajam asmeniui, net jei nėra tiesioginio ir nedelsiant atsirandančio ryšio tarp konkretaus pirkimo sandorio ir vieno ar kelių pardavimo sandorių, suteikiančių teisę į atskaitą, jei atitinkamos išlaidos už paslaugas sudaro dalį jo bendrųjų išlaidų ir yra sudedamoji jo tiekiamų prekių ar teikiamų paslaugų kainos dalis. Tokių išlaidų ir mokesčių mokėtojo ekonominės veiklos ryšys atsiranda nedelsiant ir yra tiesioginis (28 punktas).

Aplinkybės, kad apmokestinamasis asmuo pagal nacionalinės teisės aktus nelaikomas jo įmonėje dirbančių darbuotojų darbdaviu, gali leisti suabejoti tiesioginio ir nedelsiant atsirandančio ryšio tarp pirkimo išlaidų, susijusių su šių asmenų darbu, ir visos apmokestinamojo asmens ekonominės veiklos bendrų išlaidų egzistavimu (30 punktas). Tačiau Teisingumo Teismas atkreipė dėmesį į tai, jog Direktyvos 2006/112 168 straipsnio a punkte numatyta, kad teisė į atskaitą priklauso tik nuo sąlygos, jog įgytos prekės ir paslaugos būtų naudojamos apmokestinamojo asmens, kuris reikalauja šios teisės, apmokestinamiesiems sandoriams. Turi egzistuoti vien ekonominis ryšys (31 punktas).

Nebuvo ginčo, kad pagrindinėje byloje aptariamoms išlaidoms gali turėti ekonominį ryšį su visa AES ekonomine veikla (32 punktas). Be to, faktas, kad darbuotojai gali gauti naudos iš darbdavio paslaugų, teikiamų įmonės interesais, turi būti laikomas tik šalutiniu, palyginti su įmonės poreikiais (33 punktas). Tačiau atsakymas į klausimą, ar neatlygintinas prekių tiekimas ar paslaugų teikimas apmokestinamajam asmeniui dirbantiems asmenims atliekamas dėl įmonės poreikių, nepriklauso nuo teisinių santykių tarp apmokestinamojo asmens ir šių asmenų pobūdžio (34 punktas). Be to, bendra PVM sistema atskaitos tvarka užtikrina bet kokios ekonominės veiklos apmokestinimo neutralumą, neatsižvelgiant į jos tikslą ar rezultatą, jeigu pati ši veikla iš esmės apmokestinama PVM (35 punktas). Tačiau PVM neutralumo principui prieštarautų, jei apmokestinamasis asmuo turėtų mokėti PVM nuo išlaidų, kaip antai aptariamoms pagrindinėje byloje, kurios skirtos PVM apmokestinamajai veiklai, dėl to, kad pagal nacionalinę teisę apmokestinamasis asmuo nėra jo įmonėje dirbančių asmenų, dėl kurių patirtos šios išlaidos, darbdavys (36 punktas).

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (šeštoji kolegija) nusprendė:

2006 m. lapkričio 28 d. Tarybos direktyvos 2006/112/EB dėl pridėtinės vertės mokesčio bendros sistemos 168 straipsnio a punktą ir 176 straipsnio antrą pastraipą reikia aiškinti taip, kad pagal juos draudžiami nacionalinės teisės aktai, pagal kuriuos apmokestinamasis asmuo, patyręs išlaidas, susijusias su jam dirbantiems darbuotojams skirtomis vežimo paslaugomis, darbo apranga, asmeninėmis apsaugos priemonėmis ir komandiruotėmis, neturi teisės atskaityti pridėtinės vertės mokesčio nuo šių išlaidų, nes šiais asmenimis jį aprūpino kitas subjektas ir pagal šiuos teisės aktus jie negali būti laikomi apmokestinamojo asmens darbuotojais, nepaisant to, kad šios išlaidos gali būti laikomos turinčiomis tiesioginį ir nedelsiant atsiradusį ryšį su šio apmokestinamojo asmens visos ekonominės veiklos bendromis išlaidomis.

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:62012CJ0124:LT:HTML>

2013 m. liepos 18 d. prejudicinis sprendimas
byloje „Evita-K“ EOOD prieš Direktor na Direksia „Obzhalvane i upravlenie na izpalnenieto“ –
Sofia pri Tsentralno upravlenie na Natsionalnata agentsia za prihodite
(C-78/12)

Terminai: Direktyva 2006/112³ – Bendra pridėtinės vertės mokesčio sistema – Prekių tiekimas – Sąvoka – Teisė į atskaitą – Atsisakymas – Faktinis apmokestinamojo sandorio įvykdymas – Reglamentas Nr. 1760/2000⁴ – Galvijų identifikavimo bei registravimo sistema – Įsagai gyvuliui į ausis.

Sąsajos su Teismų procesinių sprendimų administracinėse bylose kategorijų klasifikatoriumi:
9.3. Pridėtinės vertės mokestis – 9.3.5. Pridėtinės vertės mokesčio atskaita – 9.7. Mokesčių įstatymų pažeidimai ir atsakomybė.

Teisingumo Teismas konstatavo:

Pagrindinėje byloje buvo nagrinėjamas „Evita-K“ EOOD (toliau – *Evita-K*) ir mokesčių administratoriaus ginčas dėl atsisakymo suteikti teisę į pridėtinės vertės mokesčio (toliau – PVM) už veršelių, skirtų paskersti, tiekimą atskaitą. Nustatyta, jog ši bendrovė deklaravo 9 sąskaitas faktūras dėl minėto tiekimo, siekdama, kad mokesčio kredito forma būtų leista atskaityti PVM, susijusį su šiomis sąskaitomis faktūromis. Be to, *Evita-K* deklaravo, kad tais pačiais mėnesiais eksportavo gyvus veršelius į Albaniją, ir pagrindė jų pirkimą minėtomis sąskaitomis faktūromis, muitinės deklaracijomis, veterinarijos sertifikatais, kuriuose nurodyti įsagų gyvuliui į ausis numeriai, ir veterinarijos pažymomis, skirtomis gyvuliams gabenti nacionalinėje teritorijoje. Siekdama įrodyti aptariamų gyvulių pirkimą *Evita-K* kartu su minėtomis 9 sąskaitomis faktūromis pateikė svorio sertifikatus, banko ataskaitas, susijusius su šių sąskaitų faktūrų apmokėjimu, ir sutartį dėl veršelių tiekimo.

Mokestinio patikrinimo metu mokesčių administratorius paprašė veršelių pirkėjo pateikti informaciją apie tiekimus, dėl kurių jis išrašė sąskaitas faktūras *Evita-K*. Iš pateiktų atsakymų paaiškėjo tam tikros pirkėjo apskaitos ir atitikties veterinarijos reikalavimams, susijusiems su nuosavybės teise į gyvulius ir jų įsagais į ausis, spragos, todėl minėtas administratorius nusprendė, kad šių tiekimų faktinis įvykdymas nebuvo patvirtintas ir kad dėl šios priežasties *Evita-K* neturi pagrindo prašyti teisės į PVM, susijusio su šiais tiekimais, atskaitą.

Ginčui dėl tokio mokesčių administratoriaus sprendimo pasiekus teismą, šis nutarė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir kreiptis į Teisingumo Teismą su prašymu išaiškinti, ar Direktyva 2006/112 turi būti aiškinama taip, kad naudojantis teise į PVM atskaitą „prekių tiekimo“ sąvoka ir tokio tiekimo faktiniam įvykdymui įrodyti reikalaujama, kad atitinkamų prekių tiekėjo nuosavybės teisė būtų nustatyta formaliai, ar šiuo atžvilgiu pakanka, jei nuosavybės teisė į šias prekes įgyjama sąžiningai gaunant jas valdyti (34 punktas).

Šiuo klausimu Teisingumo Teismas pirmiausia priminė, kad „prekių tiekimo“ sąvoka, įtvirtinta Direktyvos 2006/112 14 straipsnio 1 dalyje, susijusi ne su nuosavybės teisės perdavimu taikomoje nacionalinėje teisėje numatytais būdais, o su visais materialiojo turto perleidimo sandoriais, kuriais viena šalis suteikia kitai šaliai teisę disponuoti tuo turto taip, lyg ji būtų šio turto savininkė (33 punktas). Sandoris gali būti kvalifikuojamas kaip „prekių tiekimas“, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2006/112 14 straipsnio 1 dalį, kai šiuo sandoriu apmokestinamasis asmuo perleidžia materialųjį turtą suteikdamas kitai šaliai teisę faktiškai disponuoti šiuo turto, lyg ji būtų šio turto savininkė, ir forma, kuria nuosavybės teisė į šį turtą buvo įgyta, šiuo atžvilgiu neturi reikšmės (35 punktas). Be to, tokio prekių tiekimo faktinio įvykdymo įrodymas, kuriuo pagrįstas teisės į atskaitą atsiradimas, negali priklausyti nuo nuosavybės teisės į atitinkamas prekes įgijimo būdo (36 punktas).

Toliau Teisingumo Teismas nurodė, kad, pirma, tas, kas prašo suteikti teisę į PVM atskaitą, turi įrodyti, kad atitinka numatytas sąlygas ja pasinaudoti ir, antra, nacionalinis teismas pagal nacionalinės teisės įrodinėjimo taisyklės turi bendrai įvertinti visus įrodymus ir faktines aplinkybes pagrindinėje byloje, siekdamas nustatyti, ar *Evita-K* gali pasinaudoti teise į atskaitą remdamasi šiais prekių tiekimais (37 punktas). Atlikdamas šį bendrą vertinimą minėtas teismas gali atsižvelgti į informaciją, susijusią su ankstesniais ir vėlesniais sandoriais už pagrindinėje byloje nagrinėjamus sandorius, ir į dokumentus,

³ 2006 m. lapkričio 28 d. Tarybos direktyva 2006/112/EB dėl pridėtinės vertės mokesčio bendros sistemos

⁴ 2000 m. liepos 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1760/2000, nustatantis galvijų identifikavimo bei registravimo sistemą, reglamentuojantis jautienos bei jos produktų ženklimą ir panaikinantį Tarybos reglamentą (EB) Nr. 820/97

susijusius su jais, kaip antai į vežant ar eksportuojant atitinkamus gyvulius išduotus sertifikatus arba pažymas (38 punktas). Šiomis aplinkybėmis nacionalinės institucijos ir teismai turi neleisti pasinaudoti teise į atskaitą, jeigu atsižvelgiant į objektyvius įrodymus nustatoma, kad šia teise remiamasi sukčiaujant ar piktnaudžiaujant (39 punktas).

Atsakydamas į nacionalinio teismo klausimą, ar Direktyvos 2006/112 242 straipsnis turi būti aiškinamas taip, kad pagal jį apmokestinamieji asmenys, kurie nėra ūkininkai, privalo apskaityti tiekiamas prekes, kai kalbama apie gyvulius, ir įrodyti, kad jie patikrinti pagal IAS 41 standartą (344 punktas), Teisingumo Teismas pažymėjo kad šiame 242 straipsnyje nenumatyta, jog apmokestinamieji asmenys privalo laikytis IAS 41 standarto, o tik reikalaujama, kad jie vestų pakankamai išsamią apskaitą, kad pagal ją būtų galima taikyti PVM, ir mokesčio administratorius galėtų atlikti patikrinimus (45 punktas). Todėl tai, kad apmokestinamojo asmens apskaitoje yra informacijos, kuri neatitinka minėto standarto, neturi reikšmės siekiant apmokestinti PVM, nes ši informacija yra pakankamai išsami, kaip tai suprantama pagal šį 242 straipsnį (46 punktas).

Dėl privalomumo PVM sąskaitoje faktūroje nurodyti unikalius konkrečią tiekiamą prekę identifikuojančius duomenis, kurie suteikiami pagal viešosios teisės normas

Nacionalinis teismas taip pat siekė sužinoti, ar Direktyvos 2006/112 226 straipsnio 6 punktas turi būti aiškinamas taip, kad pagal jį apmokestinamasis asmuo, tiekiantis gyvulius, kuriems taikoma Reglamente Nr. 1760/2000 įtvirtinta identifikavimo ir registravimo sistema, privalo su šiais tiekimais susijusiose sąskaitose faktūrose nurodyti šių gyvulių išagus į ausis (48 punktas).

Šiuo klausimu Teisingumo Teismas priminė, kad pagal Direktyvos 2006/112 178 straipsnio a punktą galimybė pasinaudoti šios direktyvos 168 straipsnio a punkte numatyta teise į atskaitą susieta su sąskaitos faktūros turėjimu. Taigi pagal minėtos direktyvos 220 straipsnio 1 punktą sąskaita faktūra turi būti išrašyta už kiekvieną apmokestinamojo asmens prekių tiekimą ar paslaugų teikimą kitam apmokestinamajam asmeniui (49 punktas). Direktyvos 2006/112 226 straipsnyje patikslinama, kad, nepažeidžiant šioje direktyvoje nustatytų specialių nuostatų, pagal 220 straipsnį išrašomose sąskaitose faktūrose siekiant apmokestinti PVM privalomai nurodyti turi būti tik šiame straipsnyje minėti rekvizitai (50 punktas).

Tai, pasak Teisingumo Teismo, reiškia, jog valstybėms narėms nėra leidžiama susieti teisės atskaityti PVM su sąskaitų faktūrų turiniui keliamomis sąlygomis, kurios nėra aiškiai numatytos Direktyvos 2006/112 nuostatose. Tokį aiškinimą patvirtina ir jos 273 straipsnis, kur numatyta, jog valstybės narės gali nustatyti kitas pareigas, kurias laiko būtinomis siekiant užtikrinti, kad būtų tinkamai renkamas PVM ir užkirstas kelias sukčiavimui, tačiau ši galimybė negali būti naudojama nustatant papildomas su sąskaitų faktūrų išrašymu susijusias prievoles, be jų, kurios, be kita ko, nustatytos šios direktyvos 226 straipsnyje (51 punktas).

Pagal Direktyvos 2006/112 226 straipsnio 6 punktą tiekiamų prekių kiekis ir pobūdis arba teikiamų paslaugų apimtis ir pobūdis turi būti būtinai nurodyti sąskaitoje faktūroje siekiant apmokestinti PVM (52 punktas). Todėl apmokestinamasis asmuo, tiekiantis gyvulius, kuriems taikoma Reglamente Nr. 1760/2000 įtvirtinta identifikavimo ir registravimo sistema, neprivalo su šiuo tiekimu susijusiose sąskaitose faktūrose nurodyti šių gyvulių išagu į ausis (53 punktas).

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (antroji kolegija) nusprendė:

2006 m. lapkričio 28 d. Tarybos direktyvą 2006/112/EB dėl pridėtinės vertės mokesčio bendros sistemos reikia aiškinti taip, kad naudojantis teise į pridėtinės vertės mokesčio atskaitą „prekių tiekimo“ sąvoka, kaip ji suprantama pagal šią direktyvą, ir tokio tiekimo faktinio įvykdymo įrodymas nėra susiję su nuosavybės teisės į atitinkamas prekes įgijimo forma. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pagal nacionalinės teisės įrodymo taisykles turi bendrai įvertinti visus įrodymus ir faktines aplinkybes byloje, siekdamas nustatyti, ar pagrindinėje byloje nagrinėjami prekių tiekimai buvo faktiškai įvykdyti, ir prireikus – ar gali būti pasinaudota teise į atskaitą remiantis šiais prekių tiekimais.

Direktyvos 2006/112 242 straipsnį reikia aiškinti taip, kad pagal jį apmokestinamieji asmenys, kurie nėra ūkininkai, neprivalo apskaitoje nurodyti prekių tiekimų dalyko, kai kalbama apie gyvulius, ir įrodyti, kad jie patikrinti pagal tarptautinį apskaitos standartą 41 „Žemės ūkis“.

Direktyvos 2006/112 226 straipsnio 6 punktą reikia aiškinti taip, kad pagal jį apmokestinamasis asmuo, tiekiantis gyvulius, kuriems taikoma 2000 m. liepos 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamente (EB) Nr. 1760/2000, nustatančiame galvijų identifikavimo bei registravimo sistemą,

reglamentuojančiame jautienos bei jos produktų ženkliniame ir panaikinančiame Tarybos reglamentą (EB) Nr. 820/97, iš dalies pakeistame 2006 m. lapkričio 20 d. Tarybos reglamentu (EB) Nr. 1791/2006, įtvirtinta identifikavimo ir registravimo sistema, neprivalo su tiekimais susijusiose sąskaitose faktūrose nurodyti šių gyvulių įsagų į ausis.

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:62012CJ0078:LT:HTML>

MUITINĖS VEIKLA

2013 m. liepos 11 d. prejudicinis sprendimas byloje *Directeur général des douanes et droits indirects ir kt.* prieš *Harry Winston SARL* (C-273/12)

Terminai: Muitinės kodeksas⁵ – 206 straipsnis – Skolos muitinei atsiradimas – Prekių, kurioms taikoma muitinio sandėliavimo procedūra, vagystė – „Negrįžtamo prekės praradimo dėl *force majeure*“ sąvoka – Direktyva 2006/112⁶ –71 straipsnis – Pridėtinės vertės mokestis – Apmokestinimo momentas – Mokesčio apskaičiavimas.

Sąsajos su Teismų procesinių sprendimų administracinėse bylose kategorijų klasifikatoriumi:
9.3. Pridėtinės vertės mokestis – 9.3.2. Apmokestinimo pridėtinės vertės mokesčiu momentas ir apmokestinamoji vertė – 10.8.2. Skolos muitinei atsiradimas – 10.10. Kitos su muitinės veikla susijusios bylos.

Teisingumo Teismas konstatavo:

Pagrindinėje byloje buvo nagrinėjamas ginčas tarp muitinės administratoriaus ir *Harry Winston SARL* (toliau – *Harry Winston*) dėl muitų ir pridėtinės vertės mokesčio (toliau – PVM) sumokėjimo už prekes, kurios pavogtos, kai joms buvo taikoma muitinio sandėliavimo procedūra. Nustatyta, kad 2007 m. spalio 6 d. įvykus ginkluotam apiplėšimui su neteisėtu laisvės atėmimu, per kurį pavogti juvelyriniai dirbiniai, kuriems buvo taikoma muitinio sandėliavimo procedūra, muitinės administracija 2007 m. lapkričio 16 d. pranešimu apie išieškojimą pareikalavo *Harry Winston* sumokėti šioms prekėms taikomus muitus ir PVM.

Ginčui dėl tokio mokesčių administratoriaus sprendimo pasiekus kasacinės instancijos teismą, šis nutarė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir kreiptis į Teisingumo Teismą su klausimu, ar Muitinės kodekso 206 straipsnis turi būti aiškinamas taip, kad prekės, kuriai taikoma muitinio sandėliavimo procedūra, vagystė, įvykusi tokiomis sąlygomis, kaip nagrinėjamosios šioje byloje, yra negrįžtamas prekės praradimas ir *force majeure* atvejis, lemiantis tai, kad tokiu atveju negali atsirasti jokia importo skola muitinei (23 punktas).

Dėl prekių, kurioms buvo taikoma muitinio sandėliavimo procedūra, vagystės, kaip prielaidos paneigti skolos muitinei atsiradimą Muitinės kodekso 206 straipsnio pagrindu

Šiuo klausimu Teisingumo Teismas nurodė, kad pagal Muitinės kodekso 206 straipsnį atvejais, patenkančiais į šio kodekso 202 straipsnio ir 204 straipsnio 1 dalies a punkto taikymo sritį, dėl kurių iš esmės turėtų atsirasti skola muitinei, nukrypstant nuo šių straipsnių tokia skola neatsiranda, jeigu suinteresuotasis asmuo pateikia įrodymų, kad pareigų neįvykdė dėl prekės sunaikinimo ar negrįžtamo praradimo dėl priežasties, priklausančios nuo paties prekės pobūdžio, nenumatytų ar *force majeure* aplinkybių arba veiksmų, įvykdytų leidus muitinės institucijoms. Tuo remiantis darytina išvada, kad Muitinės kodekso 206 straipsnį galima taikyti tik tais atvejais, kai skola muitinei gali atsirasti pagal šio kodekso 202 straipsnį ir 204 straipsnio 1 dalies a punktą (25 punktas).

Pagrindinėje byloje nagrinėtiems atvejams Muitinės kodekso 202 straipsnio nuostatos netaikytinos. Dėl 204 straipsnio Teisingumo Teismas nurodė, kad pirmiausia reikia išnagrinėti, ar aptariamoms faktinėms aplinkybėms reiškia prekių paėmimą iš muitinės priežiūros, kaip tai suprantama pagal Muitinės kodekso

⁵ 1992 m. spalio 12 d. Tarybos reglamentas (EEB) Nr. 2913/92, nustatantis Bendrijos muitinės kodeksą.

⁶ 2006 m. lapkričio 28 d. Tarybos direktyva 2006/112/EB dėl pridėtinės vertės mokesčio bendros sistemos.

203 straipsnio 1 dalį. Tik jeigu atsakymas į šį klausimą yra neigiamas, gali būti taikomos Muitinės kodekso 204 straipsnio nuostatos (28 punktas).

Kiek tai susiję konkrečiau su paėmimo iš muitinės priežiūros sąvoka, kuri nurodyta Muitinės kodekso 203 straipsnio 1 dalyje, Teisingumo Teismas priminė, kad šią sąvoką reikia suprasti kaip apimančią bet kokią veiksmą ar neveikimą, kuris sutrukdo, nors tik trumpam, kompetentingai muitinės institucijai priėti prie prekės, esančios muitinės priežiūroje, ir atlikti tikrinimus, numatytus muitų teisės aktuose (29 punktas). Taip yra tuo atveju, kai susiklosčius situacijai, kaip nagrinėjama pagrindinėje byloje, prekės, kurioms taikoma muitinio sandėliavimo procedūra, pavogtos (30 punktas).

Be to, skolos muitinei atsiradimas tokiomis aplinkybėmis pateisinamas tuo, kad prekės, fiziškai esančios muitinės sandėlyje Sąjungoje, būtų apmokestinamos muitais, jeigu joms nebūtų taikoma sąlyginio neapmokestinimo muitinio sandėliavimo procedūra. Todėl dėl muitinės sandėlyje įvykdytos vagystės šios prekės išgabentos iš muitinės sandėlio nesumokėjus muitų. Preziumuojama, kad vagystės atveju prekė patenka į laisvą apyvartą Sąjungoje (31 punktas).

Bet kuriuo atveju, kaip pažymėjo Teisingumo Teismas, Muitinės kodekso 206 straipsniu neleidžiama panaikinti atsiradusios skolos muitinei prekės negrįžtamo praradimo atveju dėl *force majeure* aplinkybių, kai prekės paimamos iš muitinės priežiūros, kaip nurodyta šio kodekso 203 straipsnio 1 dalyje (32 punktas). Dėl prekių vagystės aplinkybėmis, kaip antai pagrindinėje byloje, atsiranda importo skola muitinei pagal Muitinės kodekso 203 straipsnio 1 dalį, ir dėl to, kas nurodyta šio sprendimo 28 punkte, prekių, kurioms taikoma muitinio sandėliavimo procedūra, kaip pagrindinėje byloje, vagystė nepatenka į šio kodekso 204 straipsnio 1 dalies a punkto taikymo sritį (33 punktas).

Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs nacionalinis teismas taip pat siekė sužinoti, ar PVM direktyvos 71 straipsnį reikia aiškinti taip, kad dėl prekių, kurioms taikoma muitinio sandėliavimo procedūra, vagystės gali atsirasti apmokestinimo momentas ir prievolė apskaičiuoti PVM (37 punktas).

PVM direktyvos 70 straipsnyje įtvirtintas principas, kad apmokestinimo momentas atsiranda ir mokestis tampa apskaičiuotinas, kai prekės yra importuotos. Taigi PVM direktyvos 71 straipsnio 1 dalies pirmoje pastraipoje numatyta, be kita ko, kad kai į Sąjungą įvežamoms prekėms taikoma muitinio sandėliavimo procedūra, apmokestinimo momentas ir prievolė apskaičiuoti PVM atsiranda tada, kai prekėms nebetaikoma ši procedūra. Tačiau šio straipsnio antroje pastraipoje nurodyta konkreti situacija, kuriai susiklosčius, kai importuojamoms prekėms taikomas muistas, žemės ūkio produktų importo mokestis arba pagal bendrą politiką nustatytos jiems lygiavertės rinkliavos, apmokestinimo momentas įvyksta ir mokestis tampa apskaičiuotinas, kai įvyksta šių rinkliavų apmokestinimo momentas ir jos tampa apskaičiuotinos (40 punktas).

Šiuo klausimu Teisingumo Teismas priminė, kad apmokestinimo importo PVM ir muitų mokesčiais esminiai bruožai yra panašūs, nes atsiranda dėl importo į Sąjungą ir dėl paskesnio prekių išleidimo į valstybių narių rinką. Šį sugretinimą, be to, patvirtina tai, kad PVM direktyvos 71 straipsnio 1 dalies antroje pastraipoje valstybėms narėms leidžiama susieti apmokestinimo momentą ir prievolę apskaičiuoti importo PVM su apmokestinimo muitais momentu ir prievole juos apskaičiuoti (41 punktas). Tokioje byloje, kaip pagrindinėje, kadangi pagal Muitų kodekso 203 straipsnį skola muitinei atsirado prekių, kurioms taikoma muitinio sandėliavimo procedūra, paėmimo iš muitinės priežiūros momentu, t. y. šių prekių vagystės momentu, reikia manyti, kad PVM tapo apskaičiuotinas tuo pačiu metu pagal PVM direktyvos 71 straipsnio 1 dalies antrą pastraipą (42 punktas).

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (antroji kolegija) nusprendė:

1992 m. spalio 12 d. Tarybos reglamento (EEB) Nr. 2913/92, nustatančio Bendrijos muitinės kodeksą, iš dalies pakeisto 2006 m. lapkričio 20 d. Tarybos reglamentu (EB) Nr. 1791/2006, 203 straipsnio 1 dalį reikia aiškinti taip, kad prekių, kurioms taikoma muitinio sandėliavimo procedūra, vagystė yra šių prekių paėmimas, kaip tai suprantama pagal šią nuostatą, dėl kurio atsiranda skola muitinei. Minėto reglamento 206 straipsnis gali būti taikomas tik tais atvejais, kai skola muitinei gali atsirasti pagal šio reglamento 202 straipsnį ir 204 straipsnio 1 dalies a punktą.

2006 m. lapkričio 28 d. Tarybos direktyvos 2006/112/EB dėl pridėtinės vertės mokesčio bendros sistemos 71 straipsnio 1 dalies antrą pastraipą reikia aiškinti taip, kad dėl prekių, kurioms taikoma muitinio sandėliavimo procedūra, vagystės atsiranda apmokestinimo momentas ir prievolė apskaičiuoti pridėtinės vertės mokestį.

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:62012CJ0273:LT:HTML>

KONKURENCIJA

**2013 m. liepos 18 d. sprendimas
byloje *Schindler Holding Ltd* prieš *Europos Komisiją*
(C-501/11 P)**

Terminai: Apeliacinis skundas – Karteliai – Liftų ir eskalatorių montavimo ir priežiūros rinka – Patronuojančiosios bendrovės atsakomybė už dukterinės bendrovės padarytus kartelių teisės pažeidimus – Holdingo bendrovė – Įmonės konkurencijos taisyklių laikymosi programa („*Compliance*“ programa) – Pagrindinės teisės – Teisinės valstybės principai nustatant skiriamas baudas – Galių atskyrimas, teisėtumo, negaliojimo atgal, teisėtų lūkesčių apsaugos ir kaltės principai – Reglamentas (EB) Nr. 1/2003 – 23 straipsnio 2 dalis – Galiojimas – 1998 m. Komisijos gairių teisėtumas.

Sasajos su Teismų procesinių sprendimų administracinėse bylose kategorijų klasifikatoriumi:
7. Konkurencija; 7.6. Konkurencijos tarybos įgaliojimai, teisės ir pareigos.

Teisingumo Teismas konstatavo:

2003 m. Komisijai pateikta informacija apie galimą pagrindinių Europos liftų ir eskalatorių gamintojų, vykdančių komercinę veiklą Europos Sąjungoje (tarp jų ir *Schindler Holding Ltd*), kartelių, todėl Komisija 2004 m. pradžioje atliko patikrinimus šių įmonių patalpose. 2004 m. rugsėjo–gruodžio mėn. Komisija išsiuntė prašymus pateikti informaciją įmonėms, dalyvavusioms darant pažeidimą Belgijoje, klientams šioje valstybėje narėje ir Belgijos asociacijai *Agoria*.

Byloje ginčijamame sprendime Komisija teigė, kad įmonės (tarp jų ir *Schindler Holding Ltd*) ir *Mitsubishi Elevator Europe BV* dalyvavo darant keturis sudėtinius ir tęstinius EB 81 straipsnio 1 dalies pažeidimus keturiuose valstybėse narėse, kai pasidalijo rinkas ir susitarė arba derino veiksmus, paskirstydamos viešuosius pirkimus ir sutartis dėl liftų ir eskalatorių montavimo, priežiūros ir modernizavimo. Kiek tai susiję su *Schindler* grupe, pažeidimas prasidėjo Vokietijoje 1995 m. rugpjūčio 1 d. Bylos šalys skundė Komisijos sprendimą. Bendrasis Teismas atmetė ieškinį. Šalys pateikė apeliacinį skundą Teisingumo Teismui. Skunde yra nurodoma trylika sprendimo panaikinimo pagrindų. Tačiau bene aktualiausias yra pirmasis. Juo šalys nurodo, kad Komisijos procedūra pažeidžia Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos (toliau – ir EŽTK) 6 straipsnyje įtvirtintą valdžių padalijimo principą ir baudžiamajam procesui taikomus teisinės valstybės principus. Šalys ginčijo skundžiamo sprendimo punktą, kuriame Bendrasis Teismas nusprendė, kad Komisijos sprendimai skirti baudas už konkurencijos teisės pažeidimus nėra baudžiamojo pobūdžio.

Dėl Komisijos sprendimui taikomų iš EŽTK 6 straipsnio kylančių standartų

Teisingumo Teismas pažymėjo, kad EŽTK pripažįstamos pagrindinės teisės, kaip bendrieji principai, yra ES teisės dalis ir nors ES pagrindinių teisių chartijos (toliau – ir Chartija) 52 straipsnio 3 dalimi reikalaujama joje įtvirtintoms teisėms, atitinkančioms EŽTK užtikrinamas teisės, suteikti tą pačią prasmę ir apimtį kaip ir tą, kurią suteikia EŽTK, pastaroji tol, kol prie jos ES neprisijungė, nėra į ES teisės sistemą formaliai integruotas teisės instrumentas (32 punktas).

Teisingumo Teismas nurodė, kad priešingai, nei teigia apeliantai, aplinkybė, jog sprendimus skirti baudas konkurencijos srityje priima Komisija, pati savaime neprieštarauja EŽTK 6 straipsniui, kaip ji aiškina Europos Žmogaus Teisių Teismas (toliau – ir EŽTT). Šiuo atžvilgiu pažymėtinas EŽTT sprendimas *A. Menarini Diagnostics* prieš *Italiją*, susijęs su Italijos konkurencijos reguliavimo institucijos skirta bauda už tokią pačią antikonkurencinę veiklą, kokia kaltinami apeliantai. EŽTT minėtoje byloje nusprendė, kad atsižvelgiant į tai, jog skirta bauda didelė, sankcija dėl savo griežtumo priskirtina baudžiamosios teisės sričiai. Minėtame sprendime EŽTT pažymėjo, kad aplinkybė, jog administracinėms institucijoms patikėta persekioti ir bausti už konkurencijos taisyklių pažeidimus, nėra nesuderinama su EŽTK 6 straipsniu, jei suinteresuotas asmuo dėl bet kokio jo atžvilgiu priimto sprendimo gali kreiptis į teismą, užtikrinantį EŽTK 6 straipsnyje numatytas garantijas (33–34 punktai).

Remdamasis veiksmingos teisminės apsaugos principu, bendruoju ES teisės principu, kuris šiuo metu įtvirtintas Chartijos 47 straipsnyje ir kuris Sąjungos teisėje atitinka EŽTK 6 straipsnio 1 dalį, Teisingumo Teismas nusprendė, kad be teisėtumo kontrolės, ES teismas turi neribotą jurisdikciją, jam suteiktą pagal Tarybos reglamento Nr. 1/2003 31 straipsnį, ji teismui suteikia teisę pakeisti Komisijos vertinimą savuoju ir dėl to panaikinti, sumažinti ar padidinti skirtą vienkartinę arba periodinę baudą (36

punktas). Steigiamosiose Sutartyse nustatyta kontrolė reiškia, kad ES teismas vykdo ir teisinę, ir faktinę kontrolę. Jis turi teisę vertinti įrodymus, panaikinti ginčijamą sprendimą ir pakeisti baudų dydžius. Todėl Teisingumo Teismas nusprendė, jog negalima spręsti, kad Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo (toliau – ir SESV) 263 straipsnyje nustatyta teisėtumo kontrolė, kurią papildė pagal Reglamento Nr. 1/2003 31 straipsnį suteikta neribota jurisdikcija, kiek tai susiję su baudos dydžiu, prieštarauja Chartijos 47 straipsnyje įtvirtinto veiksmingos teisminės gynybos principo reikalavimams (38 punktas).

Dėl Reglamento Nr. 1/2003 23 straipsnio prieštaravimo teisėtumo principui

Pateikdami vieną iš apeliacinio skundo pagrindų, apeliantai nurodė, kad teisės aktų leidėjas pats turi priimti esmines reglamentuotinių sričių nuostatas. Įsigaliojus Lisabonos sutarčiai, šis principas aiškiai įtvirtintas SESV 290 straipsnio 1 dalies antros pastraipos paskutiniame sakinyje, pagal kurį „esminės atitinkamos srities nuostatos nustatomos tik įstatymo galią turinčiu teisės aktu, todėl negali būti įgaliojimų delegavimo objektu [objektas]“. Apeliantai tvirtina, kad yra pažeistas teisėtumo principas, nes Reglamento Nr. 1/2003 23 straipsnyje vartojama sąvoka „įmonė“ yra neapibrėžta. Anot jų, Komisija ir ES teismai išplėtė šios sąvokos apimtį ir ją supranta kaip ūkio subjektą, visiškai nesusijusį su juridinio asmens sąvoka, kuria tikrai rėmėsi ES teisės aktų leidėjas. Apeliantų nuomone, sąvokos „įmonė“ vartojimas kelia grėsmę patronuojančiosios bendrovės, kuri yra solidariai atsakinga, teisėms, nes oficialiame įstatyme reali ir detali sąsaja nėra įtvirtinta (48–50 punktai).

Teisingumo Teismas konstatavo, kad Lisabonos sutarties nuostatos nėra reikšmingos vertinant ieškinio pagrindą, susijusį su sprendimu konkurencijos srityje, priimtu dar prieš pasirašant šią sutartį. Taigi argumentas, kad pažeistas SESV 290 straipsnis, yra netinkamas (56 punktas). Be to, Teisingumo Teismas konstatavo, jog Bendrasis Teismas nepadarė teisės klaidos, kai pažymėjo, jog pagal teisėtumo principą reikalaujama, kad įstatyme būtų aiškiai apibrėžti pažeidimai ir už juos skiriamos bausmės. Bendrasis Teismas taip pat nepadarė teisės klaidos, kai nurodė EŽTT praktikoje įtvirtintus įstatymo aiškumo vertinimo kriterijus, t. y. kad įstatymo aiškumas vertinamas atsižvelgiant ne tik į atitinkamos nuostatos formuluotę, bet ir į patikslinimus, padarytus nusistovėjusioje ir paskelbtoje teismų praktikoje, ir kad tai, jog įstatymas suteikia tam tikrą diskreciją, savaime nepažeidžia nuspėjamumo reikalavimo, jei atsižvelgiant į atitinkamus teisėtus tikslus, yra pakankamai aiškiai nustatyta naudojimosi tokiais įgaliojimais apimtis ir sąlygos, siekiant užtikrinti privatiems asmenims tinkamą apsaugą nuo savivalės (57 punktas).

Teisingumo Teismas taip pat pabrėžė, kad nors Reglamento Nr. 1/2003 23 straipsnio 2 dalyje Komisijai palikta diskrecija, šioje nuostatoje vis dėlto įtvirtinti objektyvūs kriterijai, kurių ji privalo laikytis naudodamasi ta diskrecija. Pirma, baudos, kurią galima skirti įmonei, dydis turi skaičiais įvertinamą ir absoliučią ribą, todėl galima iš anksto nustatyti maksimalų baudos, kuri gali būti skirta konkrečiai įmonei, dydį. Antra, naudojimasis šia diskrecija taip pat ribojamas elgesio taisyklėmis, kurias nusistatė pati Komisija 2002 m. pranešime dėl bendradarbiavimo ir 1998 m. gairėse. Be to, žinomai ir prieinamai Komisijos administracinei praktikai taikoma neribota ES teismo, kurio nusistovėjusi praktika suteikė galimybę patikslinti sąvokas, galėjusias būti vartojamas minėtoje 23 straipsnio 2 dalyje, kontrolė. Taigi supratingas ūkio subjektas, prireikus pasinaudojęs teisės konsultanto paslaugomis, gali pakankamai tiksliai numatyti dėl tam tikro elgesio jam gresiančių baudų apskaičiavimo metodą bei dydį, ir aplinkybę, kad šis ūkio subjektas negali iš anksto tiksliai žinoti baudų, kurias Komisija skirs kiekvienoje konkrečioje byloje, lygio, negali būti laikoma bausmių teisėtumo principo pažeidimu (58 punktas).

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (penktoji kolegija) nusprendė:

Atmesti apeliacinį skundą.

Nurodyti *Schindler Holding Ltd*, *Schindler Management AG*, *Schindler SA*, *Schindler Sàrl*, *Schindler Liften BV* ir *Schindler Deutschland Holding GmbH* padengti savo ir Europos Komisijos patirtas bylinėjimosi išlaidas.

Europos Sąjungos Taryba padengia savo bylinėjimosi išlaidas.

<http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=139754&pageIndex=0&doclang=LT&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=4631014>

2013 m. liepos 18 d. prejudicinis sprendimas
byloje *Consiglio nazionale dei geologi* prieš *Autorità garante della concorrenza e del mercato*
(C-136/12)

Terminai: SESV 267 straipsnio trečia pastraipa – Paskutinės instancijos teismo pareigos pateikti prašymą priimti prejudicinį sprendimą apimtis – SESV 101 straipsnis – Profesinės draugijos etikos kodeksas, kuriuo draudžiama taikyti įkainius, neatitinkančius profesinio orumo.

Sąsajos su Teismų procesinių sprendimų administracinėse bylose kategorijų klasifikatoriumi:
7. Konkurencija; 7.2. Draudžiami susitarimai.

Teisingumo Teismas konstatavo:

Prašymas dėl prejudicinio sprendimo buvo pateiktas nagrinėjant *Consiglio nazionale dei geologi* (Italijos nacionalinė geologų taryba, toliau – ir CNG) ir *Autorità garante della concorrenza e del mercato* (Italijos nacionalinė konkurencijos institucija, toliau – ir *Autorità*) ginčą, kilusį dėl to, kad *Autorità* konstatavo konkurenciją ribojantį su honorarų dydžių geologams nustatymu susijusį susitarimą, kuris įgyvendintas CNG priimtomis etikos normomis.

Autorità konstatavo, kad Nacionalinė geologų draugija pažeidė SESV 101 straipsnį, nes savo narius skatino suvienodinti ekonominį elgesį taikant profesinius įkainius. *Autorità* konstatavo, kad Elgesio kodeksas – tai įmonių asociacijos sprendimas, kuriuo ribojama konkurencija pažeidžiant SESV 101 straipsnį. Anot *Autorità*, profesinio įkainio kvalifikavimu pagal minėto kodekso 17 straipsnį, geologai buvo skatinami nustatyti savo honorarų dydžius vadovaujantis šiuo įkainiu. Šia nuostata panaikinami fiksuoti ir minimalūs įkainiai, nebuvo suteikiama galimybė geologams nustatyti profesinių honorarų dydžius remiantis laisvu šalių susitarimu. Be to, Etikos kodekso 18 ir 19 straipsniuose numatyta pareiga nustatyti honorarų dydžius pagal bendro pobūdžio sąlygas, kaip prestižą ir profesinį orumą, neįtvirtinant kriterijų, kuriais būtų galima apibūdinti šias sąlygas, pateikiant konkrečias nuorodas į specialistų paslaugų įkainių nustatymą, taip pat skatinama profesinius įkainius laikyti privalomais, taip kliudant laisvai elgtis rinkoje.

Nacionalinis teismas (*Consiglio di Stato*) nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui prejudicinius klausimus. Dalis jų yra susijusi su SESV 267 straipsnio aiškinimu (prejudicinio sprendimo procedūra), kita dalis – su konkurencijos teisės aktų aiškinimu. Šioje apžvalgoje pateikiama santrauka, susijusi su konkurencijos teisės aktų aiškinimu.

Dėl profesinės draugijos pripažinimo įmonių asociacija

Teisingumo Teismas pažymėjo, kad iš esmės nacionalinis teismas siekia sužinoti, ar SESV 101 straipsniu draudžiama tai, kad profesinė draugija (CNG) priimtų etikos taisykles, kuriose be paslaugų teikimo kokybės ir svarbos, kaip honorarų dydžių nustatymo kriterijus būtų numatytas profesijos orumas, todėl už mažesnių nei atitinkamo lygio honorarų dydžių nustatymą – situaciją, panašią į minimalių įkainių nustatymą – gali būti baudžiama dėl šių taisyklių nesilaikymo (38 punktas).

Teisingumo Teismas konstatavo, kad kai profesinė organizacija, kaip antai CNG, priima aktą, pavyzdžiui, Etikos kodeksą, ji nevykdo nei solidarumo principu pagrįstos socialinės užduoties, nei tipinių išimtinių viešosios valdžios įgaliojimų. Ji veikia kaip tam tikros profesijos, kuria verčiantis, be kita ko, vykdoma ekonominė veikla, reguliavimo organas (44 punktas).

Dėl minimalių paslaugų kainų įtvirtinimo Etikos kodekse

Teisingumo Teismas pažymėjo, kad ne kiekvienam įmonių asociacijos sprendimui, kuris riboja šalių ar vienos šalies veiksmų laisvę, taikomas SESV 101 straipsnio 1 dalyje nustatytas draudimas. Iš tiesų siekiant taikyti šią nuostatą nagrinėjamam atvejui pirmiausia reikia atsižvelgti į visas aplinkybes, kuriomis nagrinėjamas įmonių asociacijos sprendimas buvo priimtas ar sukelia padarinių, ir į jo tikslus, kurie nagrinėjamu atveju yra suteikti būtinas garantijas galutiniams nagrinėjamų paslaugų vartotojams. Vėliau reikia išnagrinėti, ar iš to atsirandantis ribojamasis konkurencijos poveikis yra susijęs su šių tikslų siekimu (53 punktas). Šiomis aplinkybėmis svarbu patikrinti, ar pagrindinėje byloje nagrinėjamosiose normose įtvirtinti apribojimai neviršija to, kas yra būtina teisėtų tikslų įgyvendinimui užtikrinti (54 punktas).

Atsižvelgdamas į turimą bylos medžiagą, Teisingumo Teismas nurodė negalįs įvertinti, ar profesinio orumo kriterijus gali būti laikomas būtinu įgyvendinti teisėtą tikslą, kaip antai susijusį su geologų paslaugų galutiniams vartotojams garantijomis. Minėtas kriterijus papildo kitus kriterijus honorarų dydžiams nustatyti, glaudžiai susijusius su geologų darbo kokybe (funkcijų svarba ir sudėtingumu), reikalingomis techninėmis žiniomis ir pastangomis (55 punktas). Atsižvelgdamas į visas aplinkybes, kurios atsiranda dėl Etikos kodekso priėmimo, įskaitant visas nacionalinės teisės normas ir Etikos kodekso taikymo praktiką, nacionalinis teismas turi patikrinti, ar yra ribojama konkurencija vidaus rinkoje. Nacionalinis teismas taip pat turi patikrinti, ar atsižvelgiant į visą jo turimą svarbią informaciją, minėto kodekso taisyklės, ypač susijusios su profesinio orumo kriterijumi, gali būti laikomos būtinomis įgyvendinti minėtą teisėtą tikslą, susijusį su vartotojams teikiamomis garantijomis (56 punktas).

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (ketvirtoji kolegija) nusprendė:

SESV 267 straipsnio trečia pastraipa turi būti aiškinama taip, kad tik prašymą priimti prejudicinį sprendimą patekęs teismas turi nustatyti ir suformuluoti prejudicinius klausimus dėl ES teisės aiškinimo, kurie būtini pagrindinei bylai išs্পesti. Nacionalinės teisės normos, dėl kurių būtų pažeista ši kompetencija, neturi būti taikomos.

Taisyklės, kaip antai įtvirtintos Etikos kodekso dėl geologo profesinės veiklos Italijoje, kurį 2006 m. gruodžio 19 d. patvirtino *Consiglio nazionale dei geologi* ir kuris paskutinį kartą buvo pakeistas 2010 m. kovo 24 d., kuriose kaip kriterijus honorarų dydžiams nustatyti nurodyti profesinis orumas, paslaugų kokybė ir svarba, yra įmonių asociacijos sprendimas, kaip jis suprantamas pagal SESV 101 straipsnio 1 dalį, kuriuo gali būti ribojama konkurencija vidaus rinkoje. Atsižvelgdamas į visas aplinkybes, kuriomis atsiranda šio kodekso padariniai, įskaitant visas nacionalinės teisės normas ir Nacionalinės geologų draugijos minėto kodekso taikymo praktiką, nacionalinis teismas turi patikrinti, ar yra ribojama konkurencija vidaus rinkoje. Minėtas teismas taip pat turi patikrinti, ar atsižvelgiant į visą jo turimą svarbią informaciją, to paties kodekso taisyklės, ypač susijusios su profesinio orumo kriterijumi, gali būti laikomos būtinomis įgyvendinti minėtą teisėtą tikslą, susijusį su geologų paslaugų vartotojams teikiamomis garantijomis.

<http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=139751&pageIndex=0&doclang=LT&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=4631014>

APLINKA

**2013 m. liepos 18 d. prejudicinis sprendimas
byloje *Deutsche Umwelthilfe eV* prieš *Bundesrepublik Deutschland*
(C-515/11)**

Terminai: Visuomenės galimybė susipažinti su informacija apie aplinką – Direktyva 2003/4/EB⁷ – Valstybių narių teisė neįtraukti įstaigų, vykdančių įstatymų leidžiamąsias funkcijas, į šioje direktyvoje numatytą „valdžios institucijų“ sąvoką – Ribos.

Sąsajos su Teismų procesinių sprendimų administracinėse bylose kategorijų klasifikatoriumi: 2.4. Piliečių, visuomeninių organizacijų, kitų fizinių ir juridinių asmenų teisės ir pareigos kontroliuojant valstybės valdymo ir savivaldos institucijų veiksmus (neveikimą) aplinkosaugos srityje; 2.6. Bylos, susijusios su Orhuso konvencija.

Teisingumo Teismas konstatavo:

Prašymas pateiktas nagrinėjant ginčą dėl *Deutsche Umwelthilfe eV* – aplinkos ir vartotojų apsaugos asociacijos – prašymo leisti susipažinti su *Bundesministerium für Wirtschaft und Technologie* (Ekonomikos ir technologijų ministerijos) turima informacija, kurią ši ministerija gavo susirašinėdama su Vokietijos automobilių pramonės atstovais vykstant konsultacijoms prieš teisės akto dėl energijos suvartojimo ženklinimo priėmimą. Ministerija atsisakė suteikti šią informaciją, remdamasi 2004 m. gruodžio 22 d. Informacijos apie aplinką įstatymo nuostata, pagal kurią valdžios institucijos atleidžiamos nuo pareigos pateikti informaciją apie aplinką, jeigu ją gauna rengdamos reglamentą (vok.

⁷ 2003 m. sausio 28 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2003/2/EB dėl visuomenės galimybės susipažinti su informacija apie aplinką.

Rechtsverordnung; angl. *regulatory instrument*). Kilusį ginčą dėl atsisakymo suteikti informaciją nagrinėjęs nacionalinis teismas suabejojo dėl šio įstatymo suderinamumo su Direktyva 2003/4, todėl kreipėsi į Teisingumo Teismą dėl Direktyvos 2003/4/EB 2 straipsnio 2 dalies antros pastraipos pirmo sakinio išaiškinimo. Pagal Direktyvos 2003/4 2 straipsnio 2 dalies pirmą pastraipą sąvoka „valdžios institucija“ apibrėžiama taip: „Valdžios institucija“ – tai: a) vyriausybės arba kita valstybės valdymo institucija, įskaitant viešąsias patariamąsias įstaigas nacionaliniu, regioniniu arba vietos mastu; <...>“. Tos pačios direktyvos 2 straipsnio 2 dalies antros pastraipos pirmame sakinyje nurodyta: „Valstybės narės gali nustatyti, kad ši sąvoka neapima įstaigų arba institucijų, vykdančių <...> įstatymų leidžiamąsias funkcijas. <...>“.

Dėl Direktyvos 2003/4 2 straipsnio 2 dalies antros pastraipos pirmo sakinio aiškinimo

Pirmuoju klausimu nacionalinis teismas iš esmės siekė sužinoti, ar Direktyvos 2003/4 2 straipsnio 2 dalies antros pastraipos pirmą sakinį reikia aiškinti taip, kad šia nuostata valstybėms narėms suteikta teisė valdžios institucijomis, privalančiomis suteikti galimybę susipažinti su jų turima informacija apie aplinką, nelaikyti „įstaigų arba institucijų, vykdančių <...> įstatymų leidžiamąsias funkcijas“, gali būti susijusi su ministerijomis, kai jos rengia ir priima normines nuostatas pagal įstatymu suteiktus įgaliojimus (18 punktas).

Teisingumo Teismas yra nusprendęs, jog ši nuostata gali būti taikoma ministerijoms, jeigu jos dalyvauja įstatymų leidybos procese tiesiogine šio žodžio prasme (2012 m. vasario 14 d. sprendimo *Flachglas Torgau*, C-204/09, 34 ir 51 punktai). Tačiau jis nepateikė savo nuomonės dėl to, ar minėta direktyvos nuostata taip pat gali būti taikoma ministerijoms, jeigu jos dalyvauja mažesnės galios nei įstatymas normos priėmimo procedūroje (19 punktas).

Remdamasis praktika, suformuota sprendime *Flachglas Torgau*, Teisingumo Teismas konstatavo, jog tiek dėl Direktyvos 2003/4 2 straipsnio 2 dalies antros pastraipos pirmo sakinio formuluotės, tiek dėl Orhuso konvencija ir šia direktyva siekiamų tikslų užtikrinti teisę susipažinti su valdžios institucijų turima informacija apie aplinką ir tai, kad laikui bėgant informacija laipsniškai *ex officio* būtų pateikiama ir platinama visuomenei, reikia pasirinkti **siaurą aiškinimą, pagal kurį Direktyvos 2003/4 2 straipsnio 2 dalies antros pastraipos pirmas sakinyje skirtas tik įstatymų ar lygiavertės galios normų priėmimo (angl. *adoption of a law or a norm of an equivalent rank*; vok. *Erlass eines Gesetzes oder einer gleichrangigen Rechtsnorm*) procedūroms** (28 punktas). Būtent įstatymų leidybos procedūros specifika ir jai būdingos savybės pateisina atskirą tvarką, kiek tai susiję su teise į informaciją, taikomą aktams, priimtiems vykdančiam įstatymų leidžiamąsias funkcijas, kuri numatyta ir Orhuso konvencijoje, ir Direktyvoje 2003/4 (29 punktas). Iš to matyti, kad vien dėl atitinkamo akto pobūdžio, būtent – dėl aplinkybės, kad tai yra visuotinio taikymo aktas, jį priimanti įstaiga negali būti atleidžiama nuo šioje direktyvoje numatytos pareigos pateikti informaciją (30 punktas). Atsižvelgiant į jos tikslus, tik tinkama įstatymų priėmimo procedūros eiga ir įstatymų leidybos procedūrai, kurioje įprastai užtikrinamas pakankamas visuomenės informavimas, būdingos savybės pateisina įstaigų, vykdančių įstatymų leidžiamąsias funkcijas ar dalyvaujančių jas vykdančiam, atleidimą nuo direktyvoje nustatytų pareigų teikti informaciją (31 punktas). Toks aiškinimas patvirtinamas Orhuso konvencijos formuluote ir bendra struktūra, į kurią atsižvelgiant turi būti aiškinama Direktyva 2003/4 (32 punktas). Šis teisės taikyti Direktyvos 2003/4 2 straipsnio 2 dalies antros pastraipos pirmame sakinyje nurodytą leidžiančią nukrypti nuostatą apribojimas vis dėlto taikomas nedarant poveikio atitinkamos institucijos ar įstaigos galimybei atsisakyti perduoti informaciją apie aplinką dėl kitų priežasčių, ir, visų pirma, prireikus remtis viena iš šios direktyvos 4 straipsnyje numatytų išimčių⁸ (34 punktas). Kadangi Sąjungos teisėje nėra patikslinimo, kas priskirtina įstatymui ar

⁸ Pvz., Direktyvos 2003/4 4 str. 2 d. numato: „Valstybė narė gali numatyti, kad prašymas pateikti informaciją apie aplinką būtų atmestas, jei informacijos atskleidimas neigiamai paveiktų: a) valdžios institucijų procesinių veiksmų konfidencialumą, jei toks konfidencialumas numatytas įstatymu; b) tarptautinius santykius, visuomenės saugumą arba krašto apsaugą; c) teisingumą, bet kurio asmens galimybę pasinaudoti nešališku teismu arba valstybinės valdžios galimybę atlikti baudžiamojo arba drausminio pobūdžio tyrimą; d) komercinės arba pramoninės informacijos konfidencialumą, jei toks konfidencialumas numatytas nacionalinės arba Bendrijos teisės aktais tam, kad būtų apsaugoti teisėti ekonominiai interesai, įskaitant visuomenės interesą išsaugoti statistinių duomenų konfidencialumą ir mokesčių slaptumą; e) intelektinės nuosavybės teises; f) su fiziniu asmeniu susijusių asmens duomenų ir (arba) bylų konfidencialumą, jei šis asmuo nedavė sutikimo visuomenei atskleisti informacijos, kai toks konfidencialumas numatytas nacionalinės arba Bendrijos teisės aktais; g) asmens, pateikusio informaciją savo noru be teisinio įpareigojimo arba teisiškai negalinčio būti įpareigotu, interesus arba apsaugą, išskyrus atvejus, kai šis

lygiavertės galios normai siekiant Direktyvos 2003/4 2 straipsnio 2 dalies antros pastraipos pirmo sakinio tikslų, reikia pridurti, kad toks vertinimas priklauso nuo valstybių narių teisės su sąlyga, kad nebus paveiktas šios direktyvos veiksmingumas (35 punktas).

Apibendrinamas Teisingumo Teismas pripažino, jog Direktyvos 2003/4 2 straipsnio 2 dalies antros pastraipos pirmas sakinys turi būti aiškinamas taip, kad šia nuostata valstybėms narėms suteikiama teisė valdžios institucijomis, privalančiomis suteikti galimybę susipažinti su jų turima informacija apie aplinką, nelaikyti „įstaigų arba institucijų, vykdančių <...> įstatymų leidžiamąsias funkcijas“, negali būti susijusi su ministerijomis, kai jos rengia ir priima mažesnės galios nei įstatymas normines nuostatas (36 punktas).

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (antroji kolegija) nusprendžia:

2003 m. sausio 28 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2003/2/EB dėl visuomenės galimybės susipažinti su informacija apie aplinką ir panaikinančios Tarybos direktyvą 90/313/EEB 2 straipsnio 2 dalies antros pastraipos pirmas sakinys turi būti aiškinamas taip, kad šia nuostata valstybėms narėms suteikiama teisė valdžios institucijomis, privalančiomis suteikti galimybę susipažinti su jų turima informacija apie aplinką, nelaikyti „įstaigų arba institucijų, vykdančių <...> įstatymų leidžiamąsias funkcijas“, negali būti susijusi su ministerijomis, kai jos rengia ir priima mažesnės galios nei įstatymas normines nuostatas.

<http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=139762&pageIndex=0&doclang=LT&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=237681>

EUROPOS SAJUNGOS PILIETYBĖ

2013 m. liepos 18 d. prejudicinis sprendimas sujungtose bylose *Laurence Prinz prieš Region Hannover (C-523/11)* ir *Philipp Seeberger prieš Studentenwerk Heidelberg (C-585/11)*

Terminai: Sąjungos pilietybė – SESV 20 ir 21 straipsniai – Teisė laisvai judėti ir apsigyventi – Parama studijoms, teikiama valstybės narės piliečiui, ketinančiam studijuoti kitoje valstybėje narėje – Pareiga gyventi kilmės valstybėje narėje ne trumpiau kaip trejus metus iki studijų pradžios.

Sąsajos su Teismų procesinių sprendimų administracinėse bylose kategorijų klasifikatoriumi:
38. Kitos bylos, kylančios iš ginčų dėl teisės viešojo ar vidaus administravimo srityje.

Teisingumo Teismas konstatavo:

Byla C-523/11: 1991 m. Vokietijoje gimusi L. Prinz 10 metų su šeima gyveno Tunise, kur jos tėvas dirbo Vokietijos įmonėje. 2007 m. sausį L. Prinz grįžo į Vokietiją, 2009 m. birželį baigė mokyklą Frankfurte (Vokietija) ir gavo brandos atestatą. 2009 m. rugsėjo 1 d. ji pradėjo studijuoti Roterdamo (Nyderlandai) Erazmo Roterdamiečio (Erasmus) universitete (6 punktas). 2009 m. rugpjūčio 18 d. L. Prinz pateiktą prašymą skirti paramą 2009–2010 mokslo metams *Region Hannover* patenkino 2010 m. balandžio 30 d. sprendimu ir suteikė paramą nuo 2009 m. rugsėjo mėn. iki 2010 m. rugpjūčio mėn. (7 punktas). Tačiau L. Prinz prašymas skirti paramą 2010–2011 mokslo metams buvo atmestas 2010 m. gegužės 4 d. sprendimu, motyvuojant tuo, kad pareiškėja neturi teisės į neribotą laikotarpį skiriamą paramą studijoms, nes neatitiko Federalinio įstatymo dėl individualios paramos mokslui ir studijoms (toliau – ir *Bafög*) nustatyto 3 metų gyvenamosios vietos reikalavimo, todėl jos teisės apribotos šio įstatymo 16 straipsnio 3 dalyje nustatyto vienerių metų laikotarpiu (8 punktas). Institucijos teigimu, *Bafög* 16 straipsnio 3 dalyje numatytas minimalus trejų metų laikotarpis būtinai turi tęstis nepertraukiamai (10 punktas).

Byla C-585/11: 1983 m. Vokietijoje gimęs P. Seeberger iki 1994 metų gyveno su savo tėvais, taip pat Vokietijos piliečiais. 1989–1994 m. jis lankė pradinę mokyklą Miunchene (Vokietija) ir po to – gimnaziją. Nuo 1994 m. iki 2005 m. gruodžio mėn. jis su savo tėvais gyveno Maljorkoje (Ispanija) (13 punktas). Nors P. Seeberger Miunchene buvo įregistruotas tik nuo 2009 m. spalio 26 d., jis teigė, kad nuo 2006 metų sausio mėn. jo nuolatinė gyvenamoji vieta buvo Vokietijoje (14 punktas). 2009 m.

---

asmuo sutiko, kad atitinkama informacija būtų pateikta; h) aplinkos, su kuria tokia informacija susijusi, apsauga, pavyzdžiui retų rūšių buvimo vietą.“

rugsėjo mėn. P. Seeberger pradėjo studijuoti ekonomiką Balearų salų universitete Maljorkos Palmoje (Ispanija) ir pateikė *Studentenwerk* prašymą skirti paramą šioms studijoms (15 punktas). *Studentenwerk* atmetė šį prašymą, motyvuodama tuo, kad pareiškėjas neatitiko *BaföG* 16 straipsnio 3 dalyje nustatyto gyvenamosios vietos reikalavimo (16 punktas).

Dėl asmens integracijos į visuomenę susiejimo su reikalavimu gyventi kilmės valstybėje narėje ne trumpiau kaip trejus metus

Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikę teismai iš esmės klausė, ar SESV 20 ir 21 straipsniai turi būti aiškinami kaip draudžiantys valstybės narės teisės aktų nuostatas, pagal kurias paramos studijoms kitoje valstybėje narėje suteikimas ilgiau nei vieneriems metams priklauso nuo vienintelės sąlygos, kaip antai numatytos *BaföG* 16 straipsnio 3 dalyje, pagal kurią pareiškėjas, prieš pradėdamas studijuoti, ne trumpiau kaip trejus metus privalo būti turėjęs nuolatinę gyvenamąją vietą, kaip tai suprantama pagal šį įstatymą, nacionalinėje teritorijoje (22 punktas).

Teisingumo Teismas pažymėjo, kad nors valstybės narės pagal SESV 165 straipsnio 1 dalį turi kompetenciją nustatyti mokymo turinį ir savo švietimo sistemos organizavimo formą, naudodamasi šia kompetencija valstybės narės turi laikytis Sąjungos teisės, pirmiausia Sutarties nuostatų, susijusių su SESV 21 straipsnio 1 dalyje numatyta laisve judėti ir apsigyventi valstybių narių teritorijoje (26 punktas).

Teismas pabrėžė, kad šios Sutartyje numatytos galimybės Sąjungos piliečių laisvo judėjimo srityje nebūtų visiškai veiksmingos, jei valstybės narės pilietį nuo naudojimosi jomis būtų galima atgrasyti sudarant kliūtis jam apsigyventi kitoje valstybėje narėje jo kilmės valstybės teisės aktais, pagal kuriuos jis baudžiamas vien dėl to, kad pasinaudojo minėtomis galimybėmis (28 punktas). Ši išvada ypač svarbi švietimo srityje, atsižvelgiant į SESV 6 straipsnio e punktą ir SESV 165 straipsnio 2 dalies antra įtrauka siekiamus tikslus, t. y., be kita ko, skatinti studentų ir dėstytojų judėjimą (29 punktas). Taigi, jeigu valstybė narė numato studijų paramos sistemą, kuri leidžia studentams pasinaudoti šia parama tuo atveju, kai jie studijuoja kitoje valstybėje narėje, ji turi užtikrinti, kad šios paramos suteikimo sąlygos be pateisinamų priežasčių neribotų SESV 21 straipsniu garantuojamos teisės judėti ir apsigyventi valstybių narių teritorijoje (30 punktas).

Teisingumo Teismas konstatavo, kad trejus metus trunkančio nepertraukiamo gyvenimo sąlyga, kaip antai numatyta *BaföG* 16 straipsnio 3 dalyje, nors ji Vokietijos piliečiams ir kitiems Sąjungos piliečiams taikoma vienodai, yra SESV 21 straipsnyje numatytos laisvės judėti ir apsigyventi valstybių narių teritorijoje, kuria naudojasi visi Sąjungos piliečiai, suvaržymas (31 punktas). Tokia sąlyga gali atgrasyti tos valstybės piliečius, kaip antai pareiškėjus pagrindinėje byloje, įgyvendinti savo laisvę judėti ir apsigyventi kitoje valstybėje narėje, atsižvelgiant į poveikį, kurį šios laisvės įgyvendinimas gali turėti teisei į paramą studijoms (32 punktas).

Teisingumo Teismas priminė, kad pagal nusistovėjusią Teismo praktiką teisės aktas, kuriuo gali būti apribota Sutartimi garantuojama pagrindinė laisvė, gali būti pateisinamas pagal Sąjungos teisę, tik jeigu jis pagrįstas objektyviu bendrojo intereso pagrindu, nepriklausančiu nuo atitinkamų asmenų pilietybės ir proporcingas nacionaline teise siekiamam teisėtam tikslui. Priemonė yra proporcinga, jei būdama tinkama siekiamam tikslui neviršija to, kas būtina jam pasiekti (33 punktas).

Nagrinėjamosiose bylose Vokietijos vyriausybė teigė, kad *BaföG* pagrįstas objektyviais bendrojo intereso pagrindais. Šio įstatymo 16 straipsnio 3 dalis leidžia užtikrinti, kad parama visoms studijoms užsienyje būtų suteikiama tik tiems studentams, kurie įrodė pakankamą integracijos į Vokietijos visuomenę lygį. Dėl minimalaus integracijos lygio reikalavimo išsaugoma nacionalinė sistema, susijusi su parama studijoms užsienyje, ir taip apsaugoma paramą teikianti valstybė nuo nepagrįstos ekonominės naštos (34 punktas). Todėl, šios vyriausybės teigimu, yra teisėta skirti finansinę paramą visoms studijoms užsienyje tik tiems studentams, kurie įrodo pakankamą integracijos Vokietijoje ryšį, ir šį įrodymą nenuginčijamai pateikia studentas, atitinkantis trejus metus nepertraukiamai trunkančio gyvenimo reikalavimą (35 punktas).

Šiuo klausimu Teisingumo Teismas pažymėjo, jog nors siekdama, kad paramos išlaikymo išlaidoms padengti teikimas kitų valstybių narių studentams netaptų nepagrįsta našta, kuri galėtų turėti įtakos bendram tos valstybės galimos teikti paramos lygiui, valstybė narė teisėtai gali šią paramą teikti tik tiems studentams, kurie įrodo tam tikrą integracijos į šios valstybės visuomenę lygį, ir jog, esant tokios nepagrįstos naštos, kurią prisiimti turi valstybė narė, grėsmei, panašiais motyvais iš esmės gali būti vadovaujama šiai valstybei narei teikiant paramą studentams, norintiems studijuoti kitose valstybėse narėse (žr. 2002 m. liepos 11 d. Sprendimo *D'Hoop*, C-224/98, Rink. p. I-6191 39 punktą; 2011 m. liepos 21 d. Sprendimo *Stewart*, C-503/09, dar nepaskelbto Rinkinyje, 95 punktą ir 2005 m. liepos 7 d.

Sprendimo *Komisija prieš Austriją*, C-147/03, Rink. p. I-5969, 62 punktą) (36 punktas). Pagal nusistovėjusią Teisingumo Teismo praktiką tokio realaus integracijos ryšio buvimo įrodymas, kurio reikalauja valstybė narė, neturėtų būti pernelyg išimtinio pobūdžio, kuriuo būtų nepagrįstai suteikiama pirmenybė veiksniai, nebūtinai atspindinčiam realų ir veiksmingą asmens ir šios valstybės narės ryšį, pašalinant bet kokį kitą tokį ryšį atspindintį veiksnį (37 punktas).

Nors tam tikro integracijos laipsnio buvimas gali būti laikomas įrodytu konstatavus, jog studentas tam tikrą laikotarpį gyveno valstybėje narėje, kurioje jis kreipėsi dėl paramos studijoms, taikant vienintelį gyvenamosios vietos reikalavimą, kaip antai nagrinėjama pagrindinėje byloje, kyla grėsmė, kad atitinkama parama nebus skiriama studentams, kurie, nors ir nėra nepertraukiamai gyvenę Vokietijoje trejus metus prieš pat pateikdami prašymą studijuoti užsienyje, vis dėlto yra pakankamai susiję su Vokietijos visuomene. Taip gali būti tuo atveju, kai studentas yra atitinkamos valstybės narės pilietis ir šioje valstybėje narėje lankė mokyklą ilgesnį laikotarpį, arba dėl kitų veiksnių, kaip antai dėl savo šeimos, darbo, kalbos mokėjimo, arba dėl kitų socialinių ar ekonominių ryšių egzistavimo. Be to, pagal kitas pagrindinėje byloje nagrinėjamo teisės akto nuostatas taip pat leidžiama tvirtinti, jog kiti veiksniai nei paramos prašančiojo gyvenamoji vieta gali būti svarbūs ir įrodant šio asmens interesų centrą, ir nustatant, ar įvykdytos sąlygos suteikti atitinkamą paramą savo piliečiams, kurie įsikūrę užsienyje (38 punktas).

Atsižvelgęs į išdėstytus argumentus, Teisingumo Teismas nusprendė, jog nacionalinis teismas turi atlikti reikiamus patikrinimus tam, kad įvertintų, ar atitinkami asmenys įrodė pakankamus ryšius su Vokietijos visuomene, kurie galėtų įrodyti jų integraciją į šią visuomenę (39 punktas).

Todėl vienintelis reikalavimas nepertraukiamai gyventi šalyje trejus metus, kaip antai nagrinėjamas pagrindinėje byloje, yra pernelyg bendro ir išimtinio pobūdžio ir viršija tai, kas būtina nurodytiems tikslams pasiekti, todėl negali būti laikomas proporcingu (40 punktas).

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (trečioji kolegija) nusprendė:

SESV 20 ir 21 straipsniai turi būti aiškinami kaip draudžiantys valstybės narės teisės akto nuostatas, pagal kurias paramos studijoms kitoje valstybėje narėje suteikimas ilgiau nei vieneriems metams priklauso nuo vienintelės sąlygos, kaip antai numatytos Federalinio įstatymo dėl individualios paramos mokslui ir studijoms [*Bundesgesetz über individuelle Förderung der Ausbildung (Bundesausbildungsförderungsgesetz)*], iš dalies pakeisto 2008 m. sausio 1 d. 22 įstatymu, kuriuo iš dalies keičiamas Federalinis įstatymas dėl paramos mokslui ir studijoms, 16 straipsnio 3 dalyje, pagal kurią pareiškėjas, prieš pradėdamas studijuoti, ne trumpiau kaip trejus metus privalo būti turėjęs nuolatinę gyvenamąją vietą, kaip tai suprantama pagal šį įstatymą, nacionalinėje teritorijoje.

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:62011CJ0523:LT:HTML>